

• משהו לנפש •

פנינה מפרשת השבוע

פרשת בחוקתי

איך לומדים היסטוריה?

פרשת בחוקתי אוצרת בתוכה רשימה ארוכה של קללות. עונשים כבדים העתידיים לבוא על העם היהודי כאשר הוא מניח את מצוות ה' מאחורי גוו ומפסיק ללכת בדרך התורה. הרשימה ארוכה ומלאה חליים, גזירות ומצבים קשים. הקללות מתחילות בקל - יחסית - מתוך תקווה שהעם יבין את המסר. ככל שהעם דבק בטעותו העונשים הולכים ונהיים כבדים יותר ויותר. עד שאנו לומדים את הפסוקים המופיעים לקראת סוף פרשת הקללות. וכך כותבת תורת ישראל:

והנשאים בכם ימקו בעונם בארצת איביכם ואף בעונת אבתם אתם ימקו. והתודו את עונם ואת עון אבתם במעלם אשר מעלו כי ואף אשר הלכו עמי בקרי. אף אני אלך עמם בקרי והבאתי אתם בארץ איביהם או אז יכנע לככם הערל ואז ירצו את עונם (ויקרא, כו, לט - מא).

הרב שמשון רפאל הירש זצ"ל מפרש את הפסוקים הללו באופן נוקב ומלא מסר.

לאחר רצף הקללות, גזרות הכליה ותכניות ההשמדה תעמוד בפני העם היהודי הברירה. להבין או לא להבין. הם יכולים יהיו לבחור בהבנה, בהכרה שלכל האירועים יש מסר ולכל המקרים יש מטרה ויעד. אך הם יוכלו גם לבחור להתעלם. הפוך, הם יכולים לטעון כי הקושי בגלות פוטר אותם מהידוק הקשר עם אלוקים. הם יכולים לפטור את עצמם משמירה על חיי תורה ומצוות מתוך טענה שעכשיו יש להתמקד בשמירה על החיים עצמם.

התורה מלמדת כי תיתכן סיטואציה בה אנשים ימקו בעונם - בארצות אויביהם. העובדה שהם נמצאים בארץ אויב תהווה עבורם תרוץ והרגעה פנימית לכך שהם עזבו את דרך ה'. כלום ניתן לבא בטענה לעם הנלחם על חייו, על כך שלא דקדק בפרטי המצוות? אך התוצאה של אמירות אלו תהיה אחת - ימקו. ריקבון פנימי וחסר תכלית. הדבר היחיד שיכול לשמור על 'חיות' העם היהודי הוא חיי-רוח, מעש ודבקות בבורא. הניסיון להדחיק את המצוות לטובת אתגרי ההווה נידון לכישלון ולריקבון. הגלות הזו - גלות מדעת - תתברר להם כמתכון למוות פנימי ולריקבון לאומי. ואז הם יבינו. אז הם יבינו שהניסיון לראות בהיסטוריה אוסף סיפורים מקרי שיש להתמודד איתו בכל פעם מחדש. כשל הניסיון להתעלם מהיד המכוונת ומקריאתו של הבורא, התברר כטעות איומה. 'והתוודו, ואף אשר הלכו עמי בקרי'.

'אף אני אלך עמם בקרי'. ההתנהלות ההסטורית אכן יכולה לקבל פרשנות של 'קרי', מקרה בעלמא. למידה של המאורעות לא תיתן נקודת מוצא או מטרה ברורה. החיים אכן ייראו מקריים, אוסף של אירועים סתמיים ללא מכוון וללא מטרה. אך האמת היא: 'והבאתי אותם בארץ אויביהם'. שם, עמוק בתוך הגלות, בתוך הקשיים והמכשולים, ה' הוא זה שיביא אותנו ממקום למקום.

בכל המאורעות של ההיסטוריה העולמית - שאינם נראים כלל כמכוונים אל החזרת הגולים - בכל אלה אלך עמם... כל מהלך ההתפתחות של ההיסטוריה העולמית עצמה סופם שיביאו לידי כך שהגולים יהיו בשלים לחזור לעצמאות. כל הגלות הארוכה והממושכת רק מגשימה את 'והבאתי אתם', אל-מסתור מחזיר אותם בדרכים ארוכות, עקלקלות... (הרב הירש).

רק כאשר העם יבין את הפוטנציאל הגלום בגלות, רק כשהוא יבין שהימים הקשים יכולים להיות בסיס לבניה לאומית ואישית, רק אז - אז ירצו את עונם. פעם הם התעלמו מהמצוות ודאגו מהגלות. עכשיו הם יתעלמו מהגלות ויתמקדו במצוות. פעם הם חשבו שאת המצוות הם ישאירו ל'מקרה' ואילו הם יתמקדו בהגנה ובשמירה. עכשיו הם יבינו שהשמירה והאירועים השונים מסורים

ביד ה': התפקיד של העם הוא לייצר חיי-רוח תוססים של קיום תורה ומצוות מתוך קשר עמוק
ופנימי לבורא העולם.

•

עד היום ניצבת בפנינו הבחירה כיצד ללמוד היסטוריה וכיצד להתייחס לתהליכים השונים
שעוברים על העם היהודי.

אנו יכולים להתעלם, לתלות כל אירוע ביד המקרה, להניח שאין קשר בין סיפור לסיפור ולומר
שהכל הוא קריי, מקרה בעלמא. ניסיון פרשנות כזה יוביל אותנו הרחק מהמטרה. אם לא נשכיל
להתבונן ולהבין, אנו עלולים למצוא את העם כולו במצב של ריקבון וחוסר חיות.

אך אנו יכולים לבחור נכון. להבין שאנו בעיצומו של תהליך מזכך ומטהר. להבין שמאת ה' היתה
זאת ולמרות שהיא נפלאה בעינינו אנו מודעים היטב לתפקיד שלנו. התפקיד של כל יחיד ויחיד
והתפקיד שלנו כעם. אנו נקראים ליצור חיים של תורה, עם ששואף ללכת כפי שרוצה ה', כפי
שמלמדת אותנו תורת ישראל. אנו נדרשים לעורר את החיות הפנימית שלנו. להשקיע הרבה פחות
מחשבה באיומים גופניים ובפחד בפני אירועים כאלה ואחרים ולהשקיע את כל כוחנו בהחייאת
נשמת-האומה, בנאמנות לתורה ובדבקות לבורא.

שבת שלום!
אליהו אילני